

Francisco Ascaso - En levnadsteckning över en stupad kämpe

Axel Österberg

1937

Från arbetsplatsen till fängelset gick Francisco Ascascos väg, och från fängelset till barrikaden. Där föll han, på gatan utanför kasernen Atarazanas murar i Barcelona, föll som en spanjor och anarkist för revolutionen och friheten. Där slutade en gammal militant sin stormiga levnad, icke gammal till åren men i rörelsen och kampen. Ascascos fick inte uppleva segrans ögonblick. Den 20 juli, då han mötte sitt öde i öppen kamp, var det ännu för tidigt att avgöra vem som skulle hembära segern i Barcelona. Men fick han inte smaka segrans sötma slapp han också uppleva hur revolutionens asgamar i demokratins namn gingo till kamp mot folkets erövringar.

Ascascos kom från Aragonien, det fattiga och röda Aragonien, närmare bestämt Huesca, där han föddes 1901. Hans far, liksom hans släkt i övrigt, var anarkist, och helt ung kom Francisco med i rörelsen. Han arbetade då i Zaragoza, som inte utan skäl en gång har titeln som den europeiska anarkismens huvudstad. Han arbetade på ett kafé tolv timmar om dagen för 30 pesetas i månaden. Efter fyra år tröttnade han på detta slavarbete och kom i bagarlära. Hans äldre bröder gävo honom de första lektionerna i anarko-syndikalismens medel och mål, men det dröjde inte längre förrän Francisco växte sina lärare över huvudet. Som femtonåring deltog han i sin första strejk. Det blev nämligen en bagarkonflikt i Zaragoza. Striden förlorades, och Ascascos, som var en av de aggressivaste, kastades i fängelse. Det var hans första fängelsevistelse, men det blev inte hans sista.

Utkommen från detta sitt första fängelsebesök fann han sig vara uppförd på arbetsköparnas svarta lista. Något arbete kunde han inte få. Vid denna tidpunkt började han systematiska studier i anarkismen och fick tid att helt ägna sig åt organisationen. Arbetarna i Zaragoza funno också snart vad hans begåvning var värd och anförtrode honom allt flera uppdrag. Han blev inom kort en av den anarko-syndikalistiska rörelsens förgrundsfigurer i Zaragoza. Polisen fick ett gott öga till honom men saknade möjligheter att öppet kunna anklaga honom.

1920 kom polisens tillfälle, ett tillfälle som också utnyttjades. I Carmenkasernen utbröt ett uppror, som blev blodigt nedslaget. Bland de anklagade befunno sig sju CNT-medlemmar, som också arkebuserades. Den officer, som kommenderade arkebuseringsplutonen, hittades några dagar efteråt som lik utanför sin bostad. Vem som skjutit honom blev aldrig bevisat, men Ascascos utpekades som den skyldige. Han häktades, och utan tvivel skulle schavotten blivit hans öde, om inte Zaragoza-arbetarna proklamerat generalstrejk. Men det dröjde två år innan han kom ut ur fängelset.

Av kamraterna uppmanades Ascascos att för någon tid lämna Zaragoza, då de inte kunde svara för hans säkerhet. Polisen traktade efter hans huvud och inte ett ögonblick kunde han gå säker. Ascascos lydde motvilligt rådet och begav sig till Barcelona, där han stannade för en tid av sex månader. Det var under denna tid Ascascos och Durruti sammanfördes och grundade sin livslånga vänskap.

Men inte heller i Barcelona kunde han gå säker. De reaktionära ligorna voro honom på spåren och han måste skudda Barcelonas stoft av sina fötter. Han reste till Coronja i Galizien, där han började förberedelserna för att emigrera till Syd-Amerika. Något arbete kunde han inte få någonstans i Spanien, de reaktionära eftertraktade hans liv, och Ascascos fann det vara bäst att försvinna medan den värsta stormen gick över. Denna plan hann dock aldrig att sättas i verket. Han häktades innan ännu förberedelserna voro klara.

Denna gång anklagades han för att ha kommit till Galizien för att mörda den galiziske generalen Anido, som gjort sig känd för ett brutalt bödelsregemente. Undersökningen blev långvarig men slutade med att Ascascos frikändes. Och när han äntligen befann sig på fri fot hade han slagit emigrationsplanerna ur hägen. Han begav sig i stället tillbaka till Zaragoza.

I Zaragoza sammanträffade han ånyo med Durruti. En kardinal Soldevila hade låtit organisera s. k. "fria syndikat", gula fackföreningar, och med hjälp av lejda mördare tagit upp kampen mot CNT. Utanför en bordell fann man en dag Soldevilas lik. Han hade skjutits genom huvudet i samma ögonblick han gått ut från bordellen. Att CNT:s militanter skulle anklagas var tydligt. Durruti hann sätta sig i säkerhet, men Ascascos häktades. Efter sex månader lyckades han rymma och sätta sig i säkerhet i Frankrike. Det var i december 1923.

Ascascos tog först vägen till Amerika men återvände till Frankrike 1925. I Paris träffade han Durruti, Garcia Oliver och några andra spanska anarkosyndikalister.

Nu började en svår tid, en tid som under flera år gemensamt genomkämpades tillsammans med Durruti. Den lilla spanska brödraskaran var infamt påpassad, och som Ascascos hade otur måste han upprepade gånger gå i franskt fängelse. Utan större saknad följde han alltså med Durruti till Belgien och Tyskland och därifrån än en gång till Belgien.

Så proklamerades äntligen den spanska republiken, och Ascaso och hans kamrater skyndade hem till Spanien för att delta i organisationsarbetet. Man knöt stora förhoppningar vid den nya republiken. Friska vindar började blåsa i Spanien. Men CNT och FAI voro icke tillfreds med en borgerlig republik. Den nyvunna friheten måste utnyttjas för erövrandet av nya positioner. En period av våldsam kamp och våldsamma påfrestningar inträdde. Överallt var Ascaso med, han organiserade och agiterade. Upprepade gånger fick han vandra i fängelse. 1934 utbröt den separatistiska katalanska oktoberrevolutionen. Ascaso befann sig vid denna tidpunkt i Barcelona, och har fördenskull av sina motståndare gjorts ansvarig för att de katalanska anarkisterna vägrade att officiellt ansluta sig till upprorsrörelsen. T. o. m. i svensk press ha Ascaso och Garcia Oliver speciellt utpekats som "revolutionens förrädare" under oktoberrevolten. Det kan därför vara på sin plats att närmare beröra detta avsnitt i den spanska revolutionshistorien.

Ascaso själv befann sig vid utbrottet i fängelse tillsammans med ett tusental andra katalanska anarkosyndikalister. Den s. k. demokratiska regimen i Katalonien, företrädd av Esquerra, nationalistpartierna och president Companys, hade öppnat en våldsam kampanj mot CNT-FAI, motiverad med anklagelsen att CNT-FAI skulle vara motståndare till den katalanska autonomiteten. Inom parentes kan här anföras att CNT-FAI icke varit eller är principiell motståndare till den av de separatistiska kretsarna så högt älskade autonomiteten. Men CNT-FAI ha framfört den åsikten att autonomiteten icke löser den sociala frågan. När Esquerra, socialdemokrater och kommunister, slöto enhetsfront med storkapitalisten Cambios halvfascistiska nationalistparti, kunde CNT-FAI icke officiellt ansluta sig till en dylik allians. Upproret gällde uteslutande Kataloniens autonomi, och för en dylik underordnad uppgift kunde CNT-FAI icke sluta borgfred med Kataloniens kapitalister, allrahelst som motviljan var ömsesidig. I Barcelonas fängelser sutto tusentals anarkister, inspärrade av den demokratiska regimen i samarbete med de halvfascistiska och storkapitalistiska partierna. När det partipolitiska blocket t. o. m. vägrade att diskutera frågan om fångarnas frigivande och syndikatens beväpning fanns det ingen annan väg för CNT-FAI att gå. Och även om de i likhet med de övriga arbetarorganisationerna ville kläda blodig skjorta för storkapitalisten Cambio (numera i Italien) så hade de inga vapen därtill.

De upprepade beskyllningarna mot Ascaso, Oliver m. fl. för deras vägran att godkänna det katalanska oktoberupprorets principer sakna alltså varje befogad anledning.

Från oktober 1934 till februari 1936 var rörelsen praktiskt taget illegal, och Ascaso liksom så många andra vistades mesta tiden i republikens fängelser.

I februari genomfördes de parlamentariska val som gav den s. k. folkfronten seger. Ascaso och hans kamrater i Kataloniens regionalkommitté utsattes för en stark press från de politiska partierna, vilka krävde att CNT-FAI denna gång skulle inställa de anti-valkampanjer, som CNT-FAI under föregående valperioder genomfört. Regionalkommittén underlät också att vid denna tidpunkt taga upp parollen om kamp mot de politiska partierna. Kommittén motiverade sin ståndpunkt med att de politiska partierna nu skulle få prova sina metoder, utan att CNT-FAI skulle ställa några hinder. CNT-FAI förhöll sig alltså neutral till valkampanjen och överlät till de enskilda medlemmarna att själva taga ställning.

Icke i Spanien, men i utlandet, ha partipolitikerna försökt utnyttja Ascasons och hans kamraters i regionalkommittén ställningstagande. Man har t. o. m. framfört påståendet att CNT-FAI uppmanat isna medlemmar att delta i den parlamentariska skenfäktningen. Lögnen är lika uppenbar som dess mening. Man behöver bara kasta ett öga på röstsiffrorna från t. ex. Barcelona för att konstatera detta.

Regionalkommittén framhöll i stället att ehuru man underlät att denna gång ställa en anti-valparoll måste arbetarna förbereda sig på att taga upp kampen på ett annat fält och med andra vapen. CNT-FAI föll icke för parlamentarismens illusioner, man förstod att efter skenfäktningen måste den allvarliga uppgiften komma. Ascaso var kanske den som ivrigast förfäktade den ståndpunkten att CNT-FAI nu stod inför den slutliga uppörelsen och måste förbereda sig på den.

Men Folkfrontsrepubliken lika litet som monarkin hade plats för några revolutionärer. Sedan valslaget var vunnet ville man vila på lagrarna och efter bästa demokratiska mönster inrätta sig i det kapitalistiska samhället. Ascaso ställdes inför rätta och dömdes till fängelse för "statsfientlig propaganda". Känns slagordet igen? Invektiven haglade, och den borgerliga pressen liksom den socialdemokratiska och kommunistiska kastade sig med förenade krafter över CNT-FAI:s militanter.

I fängelset satt Ascaso när inbördeskriget bröt ut. Så hade hans ord besannat sig. Arbetarklassen stod inför slutuppiggörelsen med det kapitalistiska samhället. Den 19 juli öppnade Barcelonas arbetare fängelseportarna för sina fängslade militanter. Ascaso gick raka vägen till barrikaderna. Den 20 juli stupade han utanför kasernen Atarazanas, stympad till oigenkänlighet av en tung projektil, stupad någon timma innan den vita fanan hissades och arbetarna inträngde i kasernen.

Vid den tidpunkten hade Barcelonas arbetare inte tid med stora begravningar och parader. Ascasons kvarlevor begravdes i tysthet, men tidningarna, de syndikalistiska, borgerliga och socialdemokratiska, firade honom som en av Barcelonas största söner. Fängelsekunden, ”banditen med medlemsbok”, den jagade, hånade och pinade, hade plötsligt blivit en folkhjälte, vars namn var på allas läppar. Den ”statsfientliga propagandisten” föll med vapen i hand för friheten och revolutionen. Och folket bär hans gärning vidare mot sin fullbordan, trots nederlag och kontrarevolution. Det sörjer inte sina hjältar, det hämnas dem. Och varför skulle de sörja dem? Hur rätt hade inte Ascasons kvinnliga kamrater, då hon vid dödsbudet endast sade:

- Varför skulle jag sörja? Francisco föll som en revolutionär skall falla, han stupade så som han ville stupa.

I genomförandet av Ascasons idéer hyllar Kataloniens anarkister sin lärares minne. Den fullkomligaste hyllningen.

Det Anarkistiska Biblioteket

Axel Österberg
Francisco Ascaso - En levnadsteckning över en stupad kämpe
1937

Tidningen Arbetarens Julnummer 1937

www.anarkistiskabiblioteket.se